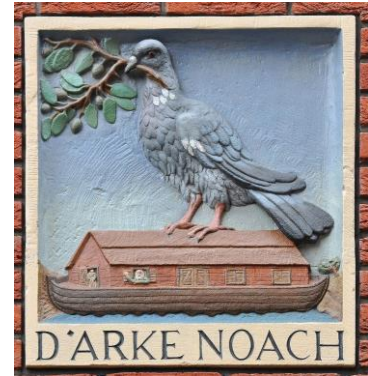

Noach en de ark (3)

Drie vluchten van de duif

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra
Regenboogkerk Hilversum

Gevelsteen D'arke Noach,
Bloemgracht 20, Amsterdam

Schriftlezing Oude Testament: Genesis 8

Schriftlezing Brieven: 1 Petrus 3, 18-22

Schriftlezing Evangelie: Matteüs 10, 16-20

In de dienst waarin deze preek werd gehouden werd de heilige doop bediend aan Blanca.

Inleiding

De duif is het symbool geworden van het leven op aarde in vrede. Voor Noach is zij de verkenners, die terugkeerde toen zij, zoals het er zo mooi staat in de vertaling van 1951, 'geen rustplaats vond voor het hol van haar voet'. Maar anders dan de raaf, die alleen maar wat heen en weer kan fladderen, is de duif in staat na haar tweede vlucht aan Noach een vers olijfbblad te brengen, teken van levensruimte voor allen in de ark. Als zij van haar derde vlucht niet terugkeert, weet Noach het zeker: De ramp is voorbij. Weg met die lockdown. Het is tijd om de ark te verlaten.

Prediking

Gemeente van Jezus Christus,

dat er drie maal iets gebeurt en dan telkens met een klein verschil, waarbij de derde maal een climax inhoudt, is een heel oud motief in mythen, legenden en sprookjes.¹ Een raaf, daar heb je niet zoveel aan. Deze vogel, die in het Jodendom als onrein wordt beschouwd, fladdert alleen maar wat heen en weer over het water en kan Noach weinig vertellen. Maar een duif, dat is een kleine reine beschikbare vogel. Die kun je om een boodschap sturen. De duif is daarmee, niet alleen in de religie, de vogel geworden die de vrede symboliseert. Maar misschien in de context van het verhaal nog belangrijker: de duif staat symbool voor Gods Geest die richting aan het leven geeft. Het eerste vers van de bijbel klinkt mee:

In de beginne schiep God de hemel en de aarde.

De aarde was nog woest en doods,
en duisternis lag over de oervloed,
maar Gods geest zweefde over het water.²

Drie maal stuurt Noach een duif uit op verkenning. De ark mag dan zijn blijven steken op de toppen van de berg Ararat, de aarde is nog altijd met water bedekt en de eerste keer ziet Noach een vermoeide duif terugkeren naar de ark. Nergens een plaats om te rusten, laat staan een nest te bouwen. Prachtig vertaald in de vertaling van het Bijbel Genootschap 1951: 'Doch de duif vond geen rustplaats voor het hol van haar voet...'³

¹ Westermann, C., *Kommentar Altes Testament, V/1, Genesis 1-11*, Neukirchen-Vluyn 1974, 597-598.

² Genesis 1,1.

³ Genesis 8,9a (NBG 1951).

Als een ware duivenhouder, nou ja, hij heeft tenslotte al wekenlang een enorme drijvende dierentuin, steekt Noach zijn hand uit en neemt de duif terug in de ark.

Hier moeten we niet te snel overheen lezen. Het is een prachtig en eigenlijk teder beeld. Mens én dier, zij zijn verbonden, niet alleen in de ervaren dreiging van de ramp, maar ook in de redding en in het verlangen naar een nieuw begin en veilig wonen. Dat gedeelde verlangen geeft een vertrouwensrelatie, tussen mensen onderling én tussen mens en dier. Zo ook kunnen jonge mensen in de onrust van hun jeugd het verlangen hebben verre horizons te verkennen. Zij kunnen heel wat afreizen op deze wereld. Soms komen zij zelfs aan de andere kant van de wereld terecht, zoals Jacob en Martina, die elkaar aan de andere kant van de oceaan hebben leren kennen. Hun dochter Blanca, die strak gedoopt mag worden, is vandaag als een kleine duif: *Una paloma Blanca*. Zij vraagt om aandacht, een veilige rustplaats en vooral heel veel liefde.

In het verhaal van Noach is het de vogel die de vrede symboliseert, die iets kan zien wat voor de mens tot dan toe verborgen was. Samen snakken mens en dier naar veilig wonen. Na zeven dagen volgt de tweede verkenningsvlucht van de duif. Ze heeft goed begrepen waar het haar meester om gaat en brengt nu een jong olijfblad terug. Noach weet het nu: Er zijn weer droge en groene plaatsen op aarde. Het leven kan zich weer ontplooien!

Na opnieuw zeven dagen te hebben gewacht, stuurt Noach opnieuw zijn duif er op uit en nu brengt zij de beste boodschap aan al die ongeduldigen in de ark, acht mensen en vele dieren: De duif keert niet terug.

In de antieke zeevaart op de Middellandse Zee, die het kompas nog niet kende, was het meenemen van vogels aan boord heel gebruikelijk. Zij werden midden op zee losgelaten en er werd gekeken welke kant ze opvlogen om in die richting veilig aan land te geraken.⁴ Maar zo is vandaag, symbolisch gesproken, niet alleen de duif, maar het welzijn van alle dieren voor de mensheid een kompas, waar het gaat om goed en veilig leven. Laten we, symbolisch gesproken, letten op de vlucht van de vogels. De duif symboliseert harmonie en wijst de weg, die wijs geworden mensen bereid zullen zijn te volgen. Gods Geest daalt neer. Eens zal de evangelist bij de doop van Jezus schrijven:

Zodra Jezus gedoopt was en uit het water omhoog kwam, opende de hemel zich voor hem en zag hij hoe de Geest van God als een duif op hem neerdaalde. En uit de hemel klonk een stem: 'Dit is mijn geliefde Zoon, in hem vind ik vreugde.'⁵

Ik moet ook denken aan het feest van Pinksteren, wanneer Gods Geest neerdaalt op de mensen en hen leert hun daden van toewijding en liefde te gaan zien als vruchten van de Geest.⁶

Het beeld van de duif met het groene takje is een meesterstukje van oude vertelkunst en wereldwijd symbool van vrede geworden. Vrede voor opgejaagde mensen, vluchtelingen onderweg, schipbreukelingen, een symbool van vrede en veilig wonen, zonder dat iemand je opschrikt of wil verdrijven. Hierop zal de profeet Micha zijn visioen van vrede bouwen:

⁴ Westermann, C., *Biblischer Kommentar Altes Testament*, I/1, *Genesis 1-11*, Neukirchen-Vluyn 1974, 591-614. I.z. 598-599.

⁵ Matteüs 3, 16-17.

⁶ Vgl. Psalm 1, Handelingen 2, 1-13 en Galaten 5,22. Komend seizoen zullen in het kader van het jaarthema 'Geïnspireerd leven' van de Protestantse gemeente Hilversum de vruchten van de Geest verder worden uitgewerkt.

Zij zullen hun zwaarden omsmeden tot ploegijzers
en hun speren tot snoeimessen.
Geen volk zal nog het zwaard trekken tegen een ander volk,
geen mens zal meer weten wat oorlog is.
Ieder zal zitten onder zijn wijnrank en onder zijn vijgenboom,
door niemand opgeschrikt,
want de Heer van de hemelse machten heeft gesproken.⁷

Bijna onvoorstelbaar voor mensen die de beelden van vluchtelingen voor geweld dagelijks te zien krijgen, zoals wij deze week na de overname door moslimextremisten van de macht in Afghanistan. Bijna onvoorstelbaar in een wereld vol van verontrustende berichten over een stijgende zeespiegel en onder de indruk van alle beperkingen ten gevolge van telkens weer nieuwe golven van een ontwrichtende pandemie die nog lang niet over lijkt.

Het is alsof ook Noach het nog niet kan geloven dat er weer een veilige ruimte is om te leven. Na de derde vlucht van de duif wacht Noach nog even af, totdat God het hem zegt, de ark te verlaten. Ook nu blijft Noach de gehoorzame, die handelt op Gods woord.⁸

Het niet terugkomen van de duif na de derde vlucht is iets dat even in moet zinken. Het is iets om over na te denken. Het gaat ook over loslaten en het besef dat je het leven niet kunt dwingen en er ook geen goed aan doet om het in zorgen te smoren. Het beeld van de niet terugkerende duif is ook te betrekken op de opdracht aan de mens om los te laten wat zichzelf kan redden. Kinderen mogen, wanneer zij voor zichzelf kunnen zorgen, op de goede tijd het huis van hun ouders verlaten en zelf op onderzoek gaan, de wereld in. Eens zal ook Blanca op haar beurt, mag ik het zo zeggen na alle goede zorgen van haar ouders, zelf een 'rustplaats vinden voor het hol van haar voet...'

Noach en de zijnen danken God met een offer voor hun redding. In de symboliek van het verhaal zijn er hiervoor reine dieren beschikbaar, van hen gingen er immers steeds zeven paar de ark in.⁹ Wanneer mensen na het doorstaan van gevaren, dankbaar zijn voor hun leven en aan een altaar een adressant zoeken voor die dankbaarheid, raken we aan de grondmotieven van wat religie eigenlijk is: het opnieuw verbinden van wat je zozeer ter harte gaat. De eerste arbeid die Noach na de zondvloed verricht is het bouwen van een altaar. Dit is het eerste altaar dat in de bijbel wordt genoemd.¹⁰ Op het moment dat je uit dankbaarheid een offer brengt, ook figuurlijk dank zegt, recht uit je hart, ben je het vanzelfsprekende en het onrustig zoeken en het leven van de hand in de tand voorbij. De wereld van de symboliek opent zich en biedt structuur om in vertrouwen op te gaan bouwen. Een watermassa is niet langer alleen maar een bedreiging, maar ook een kans om te dopen. Zoals een vaccin een ziekte kan voorkomen, zo mag dat kleine beetje water vandaag een diep bewustzijn symboliseren van een kostbaar leven met geheimenissen.¹¹

Wie in God gelooft, heeft niet alle antwoorden, maar mag zich vrij bewegen in een door God geschonken schepping. We worden niet opgeroepen om te verstarren in onze zorgen of in ooit vastgelegde dogma's, en zelfs niet in de eisen van perfectie en excelleren waar deze tijd vol van is.

⁷ Micha 4, 2b-4.

⁸ Vgl. Genesis 8,15 met 6,9 en 7,9.

⁹ Genesis 7,2.

¹⁰ Genesis 8,20. Hebreeuws: 'mizbeach'.

¹¹ Vgl. Westermann, 607-608.

In die wonderlijke eerste Petrusbrief hebben we gelezen hoe de opgestane Jezus een bezoek brengt aan de onderwereld om de orde van Gods Koninkrijk te prediken aan de generatie van Noach die zich verloor in hun eigen chaos, waar wel een zondvloed op moest volgen.¹² Het is een beeld van redding. We kunnen ons soms voelen, zoals Jezus het benoemt, 'als schapen onder de wolven'. Maar Jezus bedoelt daarbij: de scherpzinnigheid van de slang en de onschuld van de duif. Wanneer we worden uitgedaagd door moeilijke omstandigheden of door mensen die ons misschien willen veroordelen, mogen we vrijmoedig spreken, opkomen voor de waarheid. We mogen erop vertrouwen, dat het de Geest ons de wijsheid zal geven om te zeggen waar het op aankomt. De duif wijst ons de weg. Amen.

Uitzending en zegen

Waar U ook bent, onder welke omstandigheden ook, besef het gezegende mensen te zijn, in alle kwetsbaarheid, in voor en tegenspoed, in het reliëf van het geleefde leven, is er een God die mee gaat en die ons troost en die vreugde wil geven in ons hart.

De genade van Jezus Christus
de liefde van God,
de verbondenheid met de heilige Geest
is met jullie allen.

¹² Over 1 Petrus 3,20, zie: Achtemeier, P.J., *1 Peter. A Commentary on First Peter*, Minneapolis 1996, 258-266.